

II

(Tiesību akti, kuru publicēšana nav obligāta)

PADOME

PADOMES LĒMUMS

(2006. gada 20. februāris)

par Kopienas lauku attīstības stratēģiskajām pamatnostādnēm (2007.–2013. gada plānošanas laikposms)

(2006/144/EK)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 (2005. gada 20. septembris) par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) ⁽¹⁾, un jo īpaši tās 9. panta 2. punkta pirmo teikumu,

ņemot vērā Komisijas priekšlikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta atzinumu ⁽²⁾,

tā kā:

(1) Regulas (EK) Nr. 1698/2005 9. panta 1. punktā paredzēts, ka Kopienas mērogā jāpieņem lauku attīstības stratēģiskās pamatnostādnes plānošanas laikposmam no 2007. gada 1. janvāra līdz 2013. gada 31. decembrim, lai noteiktu prioritātes lauku attīstībā.

(2) Šīm stratēģiskajām pamatnostādnēm būtu jāatspoguļo tā daudzfunkcionālā nozīme, kāda lauksaimniecībai Kopienā ir ainavu, pārtikas produktu, kā arī kultūras un dabas mantojuma bagātībā un daudzveidībā.

- (3) Šajās stratēģiskajās pamatnostādnēs būtu jānosaka jomas, kas ir svarīgas Kopienas prioritāšu īstenošanai, jo īpaši saistībā ar Ģeteborgas ilgtspējības mērķiem un atjaunoto Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju, ko pieņēma attiecīgi Eiropas Padomes sanāksmēs Ģeteborgā (2001. gada 15. un 16. jūnijā) un Salonikos (2003. gada 20. un 21. jūnijā).
- (4) Pamatojoties uz šīm stratēģiskajām pamatnostādnēm, katrai dalībvalstij būtu jā sagatavo valsts lauku attīstības stratēģija, kas veido pamatprincipu kopumu lauku attīstības programmu sagatavošanai,

IR PIEŅĒMUSI ŠO LĒMUMU.

Vienīgais pants

Ar šo pieņem šā lēmuma pielikumā izklāstītās Kopienas lauku attīstības stratēģiskās pamatnostādnes plānošanas laikposmam no 2007. gada līdz 2013. gadam.

Briselē, 2006. gada 20. februārī

Padomes vārdā —
priekšsēdētājs
J. PRÖLL

⁽¹⁾ OV L 277, 21.10.2005., 1. lpp.

⁽²⁾ Oficiālajā Vēstnesī vēl nav publicēts.

PIELIKUMS

Kopienas lauku attīstības stratēģiskās pamatnostādnes (2007.–2013. gada plānošanas laikposms)**1. IEVADS**

Regulā (EK) Nr. 1698/2005 noteikts ELFLA sniegtās palīdzības mērķis un jomas. Kopienas stratēģiskajās pamatnostādņēs saskaņā ar minēto regulu noteiktas jomas, kas ir svarīgas Kopienas prioritāšu īstenošanai, jo īpaši saistībā ar Gēteborgas ilgtspējības mērķiem un aktualizēto Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju.

Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes lauku attīstībai palīdzēs:

- apzināt jomas, kurās iespējams panākt vislielāko papildu vērtību ES mērogā, izmantojot ES atbalstu lauku attīstībai, kā arī vienoties par šīm jomām,
- izveidot saikni ar galvenajām ES prioritātēm (Lisabona, Gēteborga) un pārņemt tās lauku attīstības politikā,
- nodrošināt saskaņību ar citām ES politikām, jo īpaši kohēzijas un vides jomā,
- īstenot jauno tirgus orientēto kopīgo lauksaimniecības politiku (KLP) un no tās izrietošo nepieciešamo pārstrukturēšanu jaunajās un vecajās dalībvalstīs.

2. LAUKU ATTĪSTĪBA UN KOPIENAS VISPĀRĒJIE MĒRĶI**2.1. KLP un lauku attīstība**

Lauksaimniecības nozare joprojām ir lielākais lauku zemes izmantotājs, kā arī noteicošais lauku vides un apkārtējās vides kvalitātes faktors. Līdz ar Eiropas Savienības paplašināšanos ir pieaugusi KLP un lauku attīstības nozīme un svarīgums.

Ja nebūtu divu KLP balstu, proti, tirgus politikas un lauku attīstības, daudzi lauku apvidi Eiropā saskartos ar pieaugošām saimnieciskām, sociālām un vides problēmām. Eiropas lauksaimniecības modelis atspoguļo to daudzfunkcionālo nozīmi, kāda lauksaimniecībai ir ainavu, pārtikas produktu, kā arī kultūras un dabas mantojuma bagātības un daudzveidības saglabāšanā ⁽¹⁾.

KLP, tirgus politikas un lauku attīstības politikas pamatprincipus noteica Eiropadomes sanāksmē Gēteborgā (2001. gada 15. un 16. jūnijā). Atbilstīgi tās secinājumiem, ievērojamiem ekonomiskiem sasniegumiem jābūt saskaņā ar ilgtspējīgu dabas resursu un radīto atkritumu daudzumu izmantošanu, tādējādi saglabājot bioloģisko daudzveidību, aizsargājot ekosistēmas un nepieļaujot tālāku pārtuksnesošanos. Lai risinātu šos jautājumus, vienam no KLP un tās turpmākās attīstības mērķiem vajadzētu būt ilgtspējīgas attīstības sekmēšanai, īpaši uzsverot, cik nozīmīgi ir veselīgi, augstvērtīgi produkti, videi draudzīgas ražošanas metodes, tostarp bioloģiskā ražošana, atjaunojamās izejvielas un bioloģiskās daudzveidības aizsardzība.

Šos pamatprincipus apstiprināja Lisabonas stratēģijas secinājumos Eiropadomes sanāksmē Salonikos (2003. gada 20. un 21. jūnijā). Reformētā KLP un lauku attīstība turpmākajos gados var dot nozīmīgu ieguldījumu konkurētspējas un ilgtspējīgas attīstības veicināšanā.

⁽¹⁾ Eiropas Padomes Luksemburgas sanāksmes (1997. gada 12. un 13. decembris), Berlīnes sanāksmes (1999. gada 24. un 25. marts) un Briseles sanāksmes (2002. gada 24. un 25. oktobris) prezidentvalsts secinājumi.

2.2. Ceļā uz ilgtspējīgu lauksaimniecību – KLP 2003. un 2004. gada reformas

KLP 2003. un 2004. gada reformas bija liels solis uz priekšu, lai veicinātu lauksaimniecības konkurētspēju un ilgtspējīgu attīstību ES, kā arī izveidotu nākotnes reformu pamatu. Secīgas reformas ir stiprinājušas Eiropas lauksaimniecības konkurētspēju, samazinot cenu atbalsta garantijas un veicinot struktūru pielāgošanu. Savstarpēji nesaisītī tiešo maksājumu ieviešana rosina lauksaimniekus rīkoties atbilstīgi tirgus signāliem, ko rada patērētāju pieprasījums, nevis vadīties no politikas stimuliem, kas atkarīgi no saražotā daudzuma. Vides, pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un labturības standartu iekļaušana un savstarpējas atbilstības nodrošināšana stiprina patērētāju uzticību lauksaimniecībai un tās ekoloģisko ilgtspējību.

2.3. Lauku attīstība 2007.–2013. gadā

Turpmākajā lauku attīstības politikā galvenā uzmanība pievērsta trīs pamatjomām: lauksaimniecības pārtikas ekonomikai, videi, kā arī lauku ekonomikai un lauku iedzīvotājiem plašākā nozīmē. Jaunās lauku attīstības stratēģijas un programmas būs izvērstas galvenokārt attiecībā uz četrām asīm, proti: 1. ass – lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības konkurētspēja, 2. ass – vide un lauku apsaimniekošana, 3. ass – dzīves kvalitāte lauku apvidos un lauku ekonomikas dažādošana, un 4. ass – *Leader* pieeja.

1. ass galvenie mērķi virknei pasākumu būs cilvēkkapitāls un fiziskais kapitāls lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē (zināšanu nodošanas un inovāciju veicināšana), kā arī kvalitatīvu produktu ražošana. 2. ass paredz pasākumus, lai aizsargātu un bagātinātu dabas resursus, kā arī saglabātu ekoloģiski vērtīgas lauksaimniecības un mežsaimniecības sistēmas un kultūrainavas Eiropas lauku apvidos. 3. ass palīdzēs attīstīt vietējo infrastruktūru un cilvēkkapitālu lauku apvidos, lai uzlabotu apstākļus izaugsmei un darbavietu radīšanai visās nozarēs, kā arī veicinātu saimnieciskās darbības dažādošanu. 4. ass, kuras pamatā ir Kopienas lauku attīstības iniciatīvas (*Leader*) pieredze, paredz iespējas ieviest jauninājumus pārvaldībā, izmantojot vietējā sabiedrībā balstītu augšupvērstu pieeju lauku attīstībai.

2.4. Problēmu risinājumi

Lauku apvidiem raksturīga liela situāciju daudzveidība, sākot no nomaļiem lauku reģioniem, kas cieš no iedzīvotāju skaita samazināšanās, līdz piepilsētu reģioniem, kuros arvien intensīvāk jūtama blīvi apdzīvoto pilsētu ietekme.

Saskaņā ar Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) definīciju, kas pamatojas uz iedzīvotāju blīvumu, lauku apvidi⁽¹⁾ veido 92 % no ES teritorijas. 19 % iedzīvotāju dzīvo reģionos ar dominējošu laukos dzīvojošo īpatsvaru, savukārt 37 % – reģionos ar būtisku laukos dzīvojošo īpatsvaru. Minētajos reģionos tiek radīti 45 % no bruto pievienotās vērtības (BPV) ES un tie nodrošina 53 % darbavietu, taču parasti šie reģioni atpaliek no pārējiem reģioniem attiecībā uz vairākiem sociālekonomiskiem rādītājiem, tostarp strukturāliem rādītājiem. Lauku apvidos ienākumi uz vienu iedzīvotāju ir aptuveni par trešdaļu mazāki⁽²⁾, sieviešu aktivitātes līmenis ir zemāks, pakalpojumu nozares ir mazāk attīstītas, tajos parasti ir mazāk iedzīvotāju ar augstāko izglītību, kā arī mazākam skaitam māsaimniecību ir piekļuve platjoslai internetam. Nošķirtība un nomaļā atrašanās vieta ir lielākās problēmas dažos lauku reģionos. Minētie trūkumi parasti ir īpaši izteikti reģionos ar dominējošu laukos dzīvojošo īpatsvaru, lai gan kopējā aina ES mērogā var būtiski atšķirties atkarībā no dalībvalsts. Īpaša problēma sievietēm un jauniešiem nomaļos lauku apvidos ir iespēju, kontaktu un mācību infrastruktūras trūkums.

Paplašināšanās ir izmainījusi lauksaimniecības karti. Lauksaimniecība vecajās dalībvalstīs veido 2 % no IKP, jaunajās dalībvalstīs – 3 %, savukārt Rumānijā un Bulgārijā – vairāk nekā 10 %. Jaunajās dalībvalstīs lauksaimniecības īpatsvars nodarbinātībā ir trīs reizes lielāks (12 %) nekā vecajās dalībvalstīs (4 %). Bulgārijā un Rumānijā nodarbinātības līmenis lauksaimniecībā ir ievērojami lielāks.

Lauksaimniecības un pārtikas nozares kopā veido ievērojamu ES ekonomikas daļu; tās nodrošina 15 miljonus darbavietu (8,3 % no kopējā darbavietu skaita) un veido 4,4 % no iekšzemes kopprodukta. ES ir lielākais pārtikas un dzērienu ražotājs pasaulē, abu nozaru kopējā produkcijas vērtība ir aptuveni 675 miljardi EUR. Tomēr nozarei raksturīga izteikta polarizācija un sadrumstalotība izņēmuma lieluma ziņā, kas uzņēmumiem paver gan nozīmīgas iespējas, gan rada draudus. Mežsaimniecībā un ar to saistītās ražošanas nozarēs nodarbināti 3,4 miljoni cilvēku; kopējais apgrozījums veido 350 miljardus EUR, kaut arī pašlaik tiek izmantoti 60 % no ikgadējā meža resursu pieauguma.

⁽¹⁾ ESAO definīcija pamatojas uz to iedzīvotāju īpatsvaru, kuri dzīvo lauku pašvaldību teritorijā (t.i., pašvaldībās, kurās iedzīvotāju blīvums mazāks par 150 iedzīvotājiem uz km²) noteiktā NUTS III reģionā. Skatīt paplašināto ietekmes novērtējumu SEC(2004) 931. Šī ir vienīgā starptautiski atzītā lauku apvidu definīcija. Tomēr dažos gadījumos tajā nav pilnībā ņemti vērā iedzīvotāji, kas dzīvo blīvāk apdzīvotos lauku apvidos, īpaši piepilsētu zonā. Saistībā ar šīm pamatnostādņēm to izmanto tikai statistiskiem un aprakstošiem nolūkiem.

⁽²⁾ Aprēķināts, pamatojoties uz IKP, vadoties pēc pirktpējas paritātes.

Lauksaimniecībā un mežsaimniecībā izmanto 77 % zemes platību ES. Lauksaimniecības ekoloģiskais ieguldījums dabas resursu saglabāšanā un bagātināšanā pēdējos gados nav bijis vienāds. Attiecībā uz ūdens kvalitāti, kopējais slāpekļa virsnormas daudzums vairumā veco dalībvalstu kopš 1990. gada ir nedaudz samazinājies, lai arī dažas valstis un reģioni joprojām cieš no ievērojamas barības vielu izskalošanas. Amonjaka emisija, eutrofikācija, augsnes noārdīšanās un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās ir problēmas, kas pastāv daudzos apvidos. Tomēr arvien lielāka daļa lauksaimniecības zemju tiek atvēlēta bioloģiskai ražošanai (5,4 miljoni ha ES) un atjaunojamiem resursiem (pēc aplēsēm, 2004. gadā bioenerģijas ražošanai izmantoja 1,4 milj. ha, no kuriem 0,3 milj. ha – atbilstīgi piemaksām par enerģijas augiem un 0,6 milj. ha – uz atmatā atstātās zemes). Ilgstošas klimata pārmaiņu tendences arvien vairāk ietekmēs lauksaimniecības un mežsaimniecības struktūras. Bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā būtisks sasniegums ir *Natura 2000* teritoriju tīkla izveidošana – tajā iekļauti aptuveni 12–13 % lauksaimniecībā un mežsaimniecībā izmantotās platības. Ekoloģiski vērtīgas lauksaimniecības sistēmas ir nozīmīgas bioloģiskās daudzveidības un biotopu saglabāšanā, kā arī ainavu aizsardzībā un augsnes kvalitātes nodrošināšanā. Lielākajā daļā dalībvalstu šādas lauksaimniecības sistēmas izmanto, apsaimniekojot no 10 % līdz 30 % lauksaimniecības zemju. Dažos apvidos atteikšanās no lauksaimniecības nozīmētu būtiskus draudus videi.

Tādēļ lauku apvidiem turpmākajos gados būs jārisina īpašas problēmas, kas saistītas ar izaugsmi, darbavietām un ilgtspēju. Taču šie apvidi piedāvā lieliskas iespējas saistībā ar jauno nozaru izaugsmes potenciālu, lauku ērtību piedāvājumu un tūrisma iespējām, pievilcību šeit apmesties uz dzīvi un strādāt, kā arī ar savu lomu dabas resursu un vērtīgu ainavu saglabāšanā.

Lauksaimniecības un pārtikas nozarei jāizmanto tās iespējas, ko piedāvā jaunas pieejas, tehnoloģijas un inovācijas, lai apmierinātu pieaugošo tirgus pieprasījumu gan Eiropā, gan visā pasaulē. Tomēr galvenokārt investīcijas vienā no svarīgākajiem resursiem, proti, cilvēkkapitālā, ļaus lauku apvidiem un lauksaimniecības pārtikas nozarei bez bažām raudzīties nākotnē.

Atkārtoti izvēršot Lisabonas stratēģiju, Eiropadome ir no jauna apstiprinājusi, ka Lisabonas stratēģija jāvērtē plašāk saistībā ar ilgtspējīgas attīstības prasību, ka pašreizējās vajadzības nedrīkst apmierināt, nerespекtējot nākamo paaudžu iespējas apmierināt to vajadzības⁽¹⁾. Jaunais plānošanas laikposms paver vienreizējas iespējas jaunā lauku attīstības fonda atbalstu novirzīt tādām jomām kā izaugsme, darbavietas un ilgtspējība. Šajā sakarā tas pilnībā atbilst ilgtspējīgas attīstības pamatprincipu deklarācijai⁽²⁾ un atjaunotajai Lisabonas darbības programmai, kurās paredzēta mērķtiecīga resursu izmantošana, lai padarītu Eiropu par pievilcīgu vietu darbam un investīcijām, veicinātu zināšanas un inovācijas izaugsmi, kā arī radītu vairāk jaunu darbavietu un uzlabotu pastāvošās.

Lauku attīstības politikai jāpalīdz lauku apvidiem sasniegt šos mērķus laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam. Tam savukārt nepieciešama stratēģiskāka pieeja konkurētspējai, jaunu darbavietu izveidošanai un inovācijām lauku apvidos, kā arī uzlabota programmu īstenošanas pārvaldība. Lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē arvien lielāka uzmanība jāpievērš progresīvām investīcijām cilvēkos, zinātnībā un kapitālā, jauniem veidiem, kā piedāvāt veiksmīgus vides pakalpojumus, kā arī iespējām, veicinot dažādošanu, radīt jaunas darbavietas un uzlabot esošās, jo īpaši sievietēm un jauniešiem. Palīdzot ES lauku apvidiem attīstīties kā potenciāli izdevīgām investīciju, darbavietām un dzīvesvietām, lauku attīstības politika var būtiski sekmēt Eiropas teritorijas ilgtspējīgu attīstību.

3. KOPIENAS PRIORITĀTES LAUKU ATTĪSTĪBAI 2007.–2013. GADAM

Saistībā ar Regulā (EK) Nr. 1698/2005 noteiktajiem mērķiem turpmāk izklāstītās stratēģiskās pamatnostādnes nosaka Kopienas prioritātes saskaņā ar tās 9. pantu. Pamatnostādņu mērķis ir galveno politikas prioritāšu integrācija, kā izklāstīts Lisabonas un Ģēteborgas Eiropadomes sanāksmju secinājumos. Katrai prioritāšu grupai ir paredzēti ilustratīvi galvenie pasākumi. Pamatojoties uz šīm stratēģiskajām pamatnostādnēm, katra dalībvalsts sagatavo valsts lauku attīstības stratēģiju, kas veido pamatprincipu kopumu lauku attīstības programmu sagatavošanai.

⁽¹⁾ Prezidentvalsts secinājumi, Eiropadomes sanāksme Briselē (2005. gada 22. un 23. martā).

⁽²⁾ Prezidentvalsts secinājumi, Eiropadomes sanāksme Briselē (2005. gada 16. un 17. jūnijā).

Resursi, kas paredzēti Kopienas lauku attīstības prioritātēm (ievērojot katras ass obligātā finansējuma minimumu), būs atkarīgi no katras programmas sfēras stiprajām un vājajām pusēm un iespējām, kā arī no katras atsevišķās situācijas. Katra Kopienas prioritāte un to devums Lisabonas un Gēteborgas mērķu sasniegšanā jāpārņem valsts stratēģiskajos plānos un lauku attīstības programmās atbilstīgi situācijai katrā dalībvalstī. Daudzos gadījumos būs jāizvirza valstiskas vai reģionālas prioritātes, lai risinātu īpašas problēmas, kas saistītas ar lauksaimniecības pārtikas ķēdi vai vides, klimata un ģeogrāfiskās situācijas ietekmi uz lauksaimniecību un mežsaimniecību. Lauku apvidiem, iespējams, būs jārisina citi īpaši jautājumi, piemēram, pieaugoša pilsētu ietekme, bezdarbs, nošķirtība vai mazs iedzīvotāju blīvums.

3.1. Lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares konkurētspējas paaugstināšana

Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes

Eiropas lauksaimniecības, mežsaimniecības un lauksaimniecības pārtikas pārstrādes nozarei ir liels potenciāls, lai tālāk ražotu produktus ar augstu kvalitāti un lielu pievienoto vērtību, kas apmierinātu daudzveidīgo un arvien pieaugošo Eiropas patērētāju un pasaules tirgus pieprasījumu.

Resursiem, kuri paredzēti 1. asij, būtu jāveicina spēcīgas un dinamiskas Eiropas lauksaimniecības pārtikas nozares attīstība, galveno uzmanību veltot tādām prioritātēm, kā zināšanu, inovāciju un kvalitātes nodošana pārtikas ķēdē, un tādām prioritārām sfērām, kā investīcijas fiziskajā un cilvēkkapitālā.

Lai īstenotu šīs prioritātes, dalībvalstīm ieteicams atbalstu novirzīt šādām galvenajām darbībām. Šādas galvenās darbības varētu būt:

- i) lauksaimniecības nozares restrukturizēšanai un modernizēšanai, aizvien ir nozīmīga loma daudzu lauku apvidu attīstībā, jo īpaši jaunajās dalībvalstīs. Veiksmīga lauksaimniecības pielāgošana var būt viens no galvenajiem nosacījumiem, lai uzlabotu lauksaimniecības nozares konkurētspēju un vides ilgtspējību, kā arī veicinātu jaunu darba vietu izveidošanu saistītajās tautsaimniecības nozarēs un to izaugsmi. Tas ietver arī veicināšanu attiecībā uz prasmi savlaicīgi paredzēt ar pārstrukturēšanu saistītās pārmaiņas lauksaimniecības nozarē, kā arī jāveido aktīva pozitīva attieksme pret lauksaimnieku izglītošanu un pārkvalifikāciju, īpaši attiecībā uz plaši izmantojamām prasmēm;
- ii) lauksaimniecības pārtikas ķēdes integrācijas uzlabošana. Eiropas pārtikas rūpniecība ir viena no konkurētspējīgākajām un novatoriskākajām pasaulē, tomēr tai nākas saskarties ar pieaugošu globālu konkurenci. Lauku ekonomikā paveras plašas iespējas, izveidot un laist pārdošanā jaunus produktus, ar dažādu kvalitātes programmu palīdzību piesaistīt lielāku vērtību lauku apvidiem, kā arī nostiprinātu Eiropas produktu vietu ārpus ES teritorijas. Konsultatīvo dienestu pakalpojumu izmantošana un to sniegtais atbalsts Kopienas standartu ieviešanā sekmēs šo integrācijas procesu. Tirgus orientēta lauksaimniecības nozare palīdzēs tālāk nostiprināt Eiropas lauksaimniecības pārtikas nozari – vienu no lielākajiem darba devējiem un ekonomiskās izaugsmes avotiem;
- iii) inovāciju veicināšana un brīvāka piekļuve pētniecībai un izstrādei. Eiropas lauksaimniecības, lauksaimniecības pārtikas un mežsaimniecības nozarē inovācijas ir īpaši nozīmīgas. Lai arī Eiropas lielie lauksaimniecības pārtikas uzņēmumi nereti ir līderi jaunu tendenču ieviešanā, jaunu produktu un procesu ienākšana arī mazajos pārstrādes uzņēmumos un lauku saimniecībās būtiski veicinātu to darbību. Īpaši jauna veida sadarbība veicinātu piekļuvi pētniecībai un izstrādei, inovācijas un pasākumus, kas paredzēti 7. pamatprogrammā ⁽¹⁾;
- iv) informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (ICT) ieviešanas un izplatīšanas sekmēšana. Ir atzīts, ka lauksaimniecības pārtikas nozare kopumā atpaliek ICT ieviešanā. Galvenokārt tas attiecas uz mazākiem uzņēmumiem. E-komercijas izmantošana vēl joprojām ir maz izplatīta šajā nozarē, izņemot lielos, daudz nacionālos uzņēmumus un to lielākos piegādātājus. Lauku attīstības fondiem turpmāk jāpapildina tādas Komisijas ierosmes kā *i2010* vairākās jomās, piemēram, e-komercija (īpaši attiecībā uz maziem un vidējiem uzņēmumiem), e-prasmes un e-mācības;

⁽¹⁾ Šajā sakarā jāņem vērā arī Lauksaimniecības zinātniskās pētniecības pastāvīgās komitejas darbs.

- v) dinamiskas uzņēmējdarbības veicināšana. Nesenās reformas ir sekmējušas tirgus orientētas vides izveidi Eiropas lauksaimniecībai. Tā paver jaunas iespējas lauksaimniecības uzņēmējiem. Taču šā ekonomiskā potenciāla realizācija būs atkarīga no stratēģisko un organizatorisko prasmju pilnveidošanas. Šajā sakarā būtiska nozīme var būt jauno lauksaimnieku mudināšanā strādāt šajā profesijā;
- vi) jaunu mežsaimniecības un lauksaimniecības produktu noieta tirgu apgūšana. Jauni noieta tirgi var piedāvāt lielāku papildu vērtību, jo īpaši kvalitatīviem produktiem. Atbalsts ieguldījumiem un mācībām nepārtikas produktu ražošanas jomā atbilstīgi lauku attīstības programmai var papildināt pasākumus, ko veic saistībā ar pirmo pīlāru, radot novatoriskus jaunus produktu noieta tirgus vai palīdzot rast jauna veida atjaunojamās enerģijas izejvielas, biodegvielas un kāpināt pārstrādes jaudas;
- vii) lauksaimniecības un mežsaimniecības ekoloģisko īpašību uzlabošana. Ilgtermiņa noturīga attīstība būs atkarīga no spējas ražot produktus, kurus vēlas pirkt patērētājs, vienlaicīgi nodrošinot atbilstību augstiem vides standartiem. Ieguldot līdzekļus ekoloģisko īpašību uzlabošanā, iespējams panākt augstāku ražošanas efektivitāti, radot situāciju, kurā ieguvējas ir visas iesaistītās puses.

Lai sekmētu jaunu paaudžu ienākšanu lauksaimniecībā, jāizvērtē, kā pareizāk apvienot pasākumus, kas paredzēti saskaņā ar 1. asi, lai tie atbilstu jauno lauksaimnieku vajadzībām.

3.2. Apkārtējās vides un lauku vides uzlabošana

Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes

Lai aizsargātu un bagātinātu ES dabas resursus un ainavas lauku apvidos, resursiem, kuri paredzēti 2. asij, jāveicina trīs ES līmeņa prioritārās sfēras: bioloģiskā daudzveidība un ekoloģiski vērtīgu lauksaimniecības un mežsaimniecības sistēmu un tradicionālo lauksaimniecības ainavu saglabāšana, ūdens, kā arī klimata pārmaiņas.

Pasākumi, kas paredzēti saskaņā ar 2. asi, jāizmanto, lai īstenotu šos ekoloģiskos mērķus un sekmētu *Natura 2000* lauksaimniecības un mežsaimniecības tīkla izveidošanu, veicinātu Gēteborgas saistību izpildi, proti, apturētu bioloģiskās daudzveidības samazināšanos līdz 2010. gadam, palīdzētu sasniegt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2000/60/EK (2000. gada 23. oktobris), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā⁽¹⁾, mērķus un Kioto protokola mērķus attiecībā uz klimata pārmaiņu mazināšanu.

Lai īstenotu šīs prioritātes, dalībvalstīm ieteicams atbalstu novirzīt šādām galvenajām darbībām. Šādas galvenās darbības varētu būt:

- i) vides pakalpojumu un dzīvnieku labturībai atbilstīgas lauksaimniecības prakses veicināšana. Eiropas iedzīvotāji uzskata, ka lauksaimniekiem jāievēro obligātie standarti. Tomēr daudzi arī piekrīt, ka lauksaimniekiem būtu jāsaņem kompensācijas, ja tie uzņemas saistības, kas pārsniedz obligātās prasības, piemēram, piedāvājot pakalpojumus, kurus parasti tirgū nepiedāvā, sevišķi tad, ja tie saistīti ar konkrētiem īpaši svarīgiem resursiem saistībā ar lauksaimniecību un mežsaimniecību, piemēram, ūdeni un augsni;
- ii) lauksaimniecības un mežu ainavas saglabāšana. Lielākā daļa vērtīgās lauku ainavas Eiropā ir radusies no lauksaimniecības darbības. Ilgtspējīga zemes lietošana var palīdzēt samazināt riskus, kas saistīti ar pamestību, pārtuknešošanu un mežu ugunsgrēkiem, jo īpaši mazāk labvēlīgos apvidos. Atbilstīgas lauksaimniecības sistēmas palīdz saglabāt ainavas un biotopus, kuru daudzveidība sniedzas no mitrzemēm līdz sausieņu pļavām un kalnu ganībām. Daudzos apvidos šī ir būtiska kultūras un dabas mantojuma daļa un galvenais faktors, kas nosaka lauku apvidu kā darba un dzīves vietas pievilcību;

⁽¹⁾ OV L 327, 22.12.2000., 1. lpp. Direktīvā grozījumi izdarīti ar Lēmumu 2455/2001/EK (OV L 331, 15.12.2001., 1. lpp.).

- iii) klimata pārmaiņu apturēšana. Lauksaimniecība un mežsaimniecība ir galvenās nozares, kurās tiek radīti jauni atjaunojamās enerģijas veidi un izejvielas bioenerģijas ražošanas iekārtām. Atbilstīgas lauksaimniecības un mežsaimniecības prakses var palīdzēt samazināt siltumnīcas efekta gāzu emisijas un piesaistīt oglekli, kā arī samazināt augsnes sastāvā esošās organiskās vielas; un var arī palīdzēt pielāgoties klimata pārmaiņu radītām sekām;
- iv) bioloģiskās lauksaimniecības ieguldījuma konsolidācija. Bioloģiskā saimniekošana veido vienotu pieeju ilgtspējīgai lauksaimniecībai. Šajā sakarā arī turpmāk būtu jāpalielina tās ieguldījums vides un dzīvnieku labturības mērķu sasniegšanā;
- v) veiksmīgu vides un ekonomikas ierosmju atbalstīšana. Vides pakalpojumu sniegšana, īpaši veicot agrovides pasākumus, var palīdzēt saglabāt lauku apvidu un tiem raksturīgo pārtikas produktu identitāti. Tie var būt pamats izaugsmei un jaunu darba vietu radīšanai, piedāvājot tūrisma iespējas un lauku ērtības, īpaši tad, ja tie saistīti ar tūrisma, amatniecības, mācību vai nepārtikas ražošanas nozaru dažādošanu;
- vi) teritoriālā līdzsvara veicināšana. Lauku attīstības programmas var būtiski sekmēt lauku apvidu pievilcību. Tās arī var nodrošināt to, ka konkurētspējīgas, uz zinātnes atziņām balstītas ekonomikas apstākļos tiek saglabāts noturīgs līdzsvars starp pilsētu un lauku apvidiem. Kopā ar citām programmu jomām, lauku apsaimniekošanas pasākumi var pozitīvi ietekmēt ekonomiskās aktivitātes un teritoriālās kohēzijas vienmērīgu sadalījumu.

3.3. Dzīves kvalitātes uzlabošana un dažādošanas veicināšana lauku apvidos

Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes

Resursiem, kas saskaņā ar 3. asi paredzēti lauku ekonomikas dažādošanai un dzīves kvalitātes uzlabošanai lauku apvidos, būtu jāveicina galvenā prioritāte – jaunu darba iespēju un izaugsmes nosacījumu radīšana. Pasākumi, kas paredzēti saskaņā ar 3. asi, būtu jāīsteno galvenokārt tādēļ, lai sekmētu resursu palielināšanu, prasmju apguvi un vietējo attīstības stratēģiju izstrādāšanu, kā arī nodrošinātu to, ka lauku apvidi piesaista arī nākamās paaudzes. Sekmējot mācības, informētību un uzņēmējdarbību, jāņem vērā īpašās sievietes, jauniešu un vecāku darba ņēmēju vajadzības.

Lai īstenotu šīs prioritātes, dalībvalstīm ieteicams atbalstu novirzīt šādām galvenajām darbībām. Šādas galvenās darbības var ietvert:

- i) ekonomiskās aktivitātes un nodarbinātības līmeņa paaugstināšana lauku ekonomikā plašākā nozīmē. Izaugsmei, nodarbinātībai un ilgtspējīgai attīstībai lauku apvidos ir nepieciešama dažādošana, tā sekmē labāku teritoriālo līdzsvaru gan ekonomiskā, gan sociālā nozīmē. Tūrisms, amatniecība un lauku ērtību piedāvājums ir tās nozares, kurās daudziem apvidiem ir izaugsmes iespējas un kuras paver iespējas gan lauku saimniecību dažādošanai, gan mikrouzņēmumu dibināšanai lauku ekonomikā tās plašākajā nozīmē;
- ii) sieviešu aktīva iesaistīšana darba tirgū. Daudzos lauku apvidos īpašus šķēršļus rada bērnu aprūpes nepiemērotība. Vietējās ierosmes ar mērķi izveidot bērnu aprūpes iestādes var veicināt piekļuvi darba tirgum. Tās var būt saistītas ar bērnu aprūpes infrastruktūras izveidi, iespējams, līdztekus ierosmēm, kas veicina mazo uzņēmumu dibināšanu, kuru darbība saistīta ar pasākumiem laukos un vietējiem pakalpojumiem;
- iii) uzplaukuma veicināšana ciematos. Integrētas ierosmes apvienojumā ar dažādošanu, uzņēmumu radīšanu, ieguldījumu kultūras mantojumā, infrastruktūra vietējiem pakalpojumiem un atjaunošana var uzlabot gan ekonomiskās izredzes, gan dzīves kvalitāti;

- iv) mikrouzņēmumu dibināšanas un amatniecības veicināšana var būt balstīta gan uz tradicionālajām prasmēm, gan arī jaunām kompetencēm, jo īpaši, ja tā saistīta ar iekārtu iegādi, teorētiskajām un praktiskajām mācībām, uzņēmējdarbības veicināšanu un saimnieciskās darbības struktūras izveidi;
- v) veicinot prasmju apguvi jauniešu vidū, kas nepieciešamas vietējās tautsaimniecības dažādošanai, iespējams savlaicīgi apmierināt pieprasījumu tūrisma, vides pakalpojumu, tradicionālo lauku prasmju un kvalitatīvu produktu ražošanas jomās;
- vi) ICT ieviešanas un izplatīšanas sekmēšana. ICT ieviešana un izplatīšana lauku apvidos ir būtiska tieši dažādošanas dēļ, vienlaikus tā sekmē vietējo attīstību, vietējo pakalpojumu piedāvājumu un e-integrāciju. Mēroga priekšrocības iespējams panākt ar ciematu ierosmēm ICT jomā, kurās apvienota IT iekārtu iegāde, vienota informācijas tīkla izveide un e-prasmju mācīšana, izmantojot pašvaldības struktūras. Šādas ierosmes var lieliski sekmēt informācijas tehnoloģiju ieviešanu vietējās lauku saimniecībās un lauku uzņēmumos, kā arī e-uzņēmējdarbības un e-komercijas izplatīšanos. Ir pilnībā jāizmanto tās iespējas, ko piedāvā internets un platjoslas sakari, piesaistot arī struktūrfondu reģionālo programmu atbalstu, lai novērstu atrašanās vietas trūkumus;
- vii) atjaunojamās enerģijas avotu apzināšanas un novatoriskas izmantošanas veicināšana var sekmēt jaunu lauksaimniecības un mežsaimniecības produktu noieta tirgu apgūšanu, vietējo pakalpojumu attīstību un lauku ekonomikas dažādošanu;
- viii) tūrisma attīstības veicināšana. Tūrisms ir nozare ar lielākajām izaugsmes iespējām daudzos lauku apvidos un to var balstīt uz kultūras un dabas mantojumu. Arvien vairāk izmantojot ICT tūrisma nozarē, piemēram, vietu rezervēšanai, reklāmai, pārdošanai, pakalpojumu izveidei un atpūtai, iespējams sekmēt tūristu skaita un uzturēšanās ilguma pieaugumu, īpaši, ja tādējādi tiek nodrošinātas norādes uz mazākām lauku saimniecībām un veicināts lauku tūrisms;
- ix) vietējās infrastruktūras uzlabošana, īpaši jaunajās dalībvalstīs. Turpmākajos gados paredzēti būtiski ieguldījumi telekomunikāciju, transporta, enerģijas un ūdens infrastruktūrā. Struktūrfondi sniegs ievērojamu atbalstu projektiem, sākot no Eiropas mēroga tīklu izveides līdz savienojumiem ar uzņēmumiem un zinātnes parkiem. Lai panāktu daudzkārsēšanas efektu gan darbavietu, gan izaugsmes jomās, neliela mēroga vietējā infrastruktūra ar lauku attīstības programmu palīdzību var būtiski palīdzēt saskaņot šos galvenos ieguldījumus ar vietējām stratēģijām, lai sekmētu dažādošanu un lauksaimniecības un lauksaimniecības pārtikas nozaru potenciālu.

3.4. Vietējo nodarbinātības un dažādošanas iespēju palielināšana

Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes

Resursiem, kas paredzēti saskaņā ar 4. asi (*Leader*), būtu jāsekmē 1. un 2. ass, bet jo īpaši 3. ass prioritāšu sasniegšana, kā arī būtiski jāveicina labākas pārvaldības horizontāla prioritāte un lauku apvidu endogēnā attīstības potenciāla mobilizācija.

Atbalsts, ko sniedz atbilstīgi 4. asij, paver iespēju apvienot visus trīs mērķus – konkurētspēju, vidi un dzīves kvalitāti un dažādošanu, saistībā ar vietējās attīstības stratēģiju, kas balstīta uz vietējām vajadzībām un potenciālu. Integrētā pieeja, iesaistot lauksaimniekus, mežsaimniekus un citus lauku ekonomikas dalībniekus, var aizsargāt un bagātināt vietējo dabas un kultūras mantojumu, paaugstināt vides apziņu, kā arī veicināt īpašu produktu ražošanu, tūrisma, atjaunojamās resursus un enerģiju.

Lai īstenotu šīs prioritātes, dalībvalstīm ieteicams atbalstu koncentrēt uz šādām galvenajām darbībām. Šādas galvenās darbības var būt:

- i) vietējo partnerību iespēju veidošana, rosināšana un prasmju apguves veicināšana var palīdzēt mobilizēt vietējo potenciālu;
- ii) privātā un valsts sektora partnerības veicināšana. *Leader* arī turpmāk dos nozīmīgu ieguldījumu, veicinot novatoriskas pieejas lauku attīstībai un privātā un valsts sektora saskarsmi;
- iii) sadarbības un inovāciju veicināšana. Vietējām ierosmēm, piemēram, *Leader*, un dažādošanas atbalstam var būt izšķirošā nozīme, piesaistot cilvēkus jaunām idejām un pieejām, veicinot inovācijas un uzņēmējdarbību, kā arī sekmējot iekļautību un vietējo pakalpojumu piedāvājumu. Tiešsaistes diskusiju forumi var palīdzēt izplatīt zināšanas, apmainīties ar informāciju par labu praksi un jaunumiem lauku produktu un pakalpojumu jomā;
- iv) vietējās pārvaldības uzlabošana. *Leader* var palīdzēt sekmēt novatorisku pieeju, kas saistītu lauksaimniecību, mežsaimniecību un vietējo ekonomiku, tādējādi palīdzot dažādot ekonomisko pamatu un stiprināt lauku apvidu sociāli ekonomisko struktūru.

3.5. Saskaņotas programmēšanas nodrošināšana

Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes

Izstrādājot valsts stratēģijas, dalībvalstīm būtu jānodrošina iespējami liela sinerģija atsevišķajās asīs un starp tām, kā arī jāizvairās no iespējamām pretrunām. Nepieciešamības gadījumā tās var izveidot integrētas pieejas. Dalībvalstīm vajadzētu arī pārdomāt, kā ņemt vērā arī citas ES līmeņa stratēģijas, piemēram, Bioloģiskās lauksaimniecības rīcības plānu, apņemšanos palielināt atjaunojamo enerģiju izmantošanu ⁽¹⁾, nepieciešamību izstrādāt vidēja termiņa un ilgtermiņa ES stratēģiju cīņai pret klimata pārmaiņām ⁽²⁾ un nepieciešamību paredzēt iespējamu ietekmi uz lauksaimniecību un mežsaimniecību, ES mežsaimniecības stratēģiju un rīcības plānu (kas var palīdzēt sasniegt gan izaugsmes un nodarbinātības, gan ilgtspējības mērķus) un Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumā Nr. 1600/2002/EK ⁽³⁾ noteiktajā Sestajā Kopienas vides rīcības programmā izklāstītās prioritātes, īpaši tās, par kurām atzīts, ka tām nepieciešamas tematiskās vides stratēģijas (augšnes aizsardzība, jūras vides aizsardzība un saglabāšana, ilgtspējīga pesticīdu izmantošana, gaisa piesārņojums, pilsētvide, ilgtspējīga resursu izmantošana un atkritumu pārstrāde).

ES un dalībvalstu līmenī ir pieejami vairāki pasākumi, lai uzlabotu pārvaldību un politikas jomu īstenošanu. Tehnisko palīdzību var izmantot, lai izveidotu Eiropas un valsts līmeņa tīklus lauku attīstībai, kā atbalsta platformu, lai ieinteresētās personas apmainītos ar informāciju par labu praksi un pieredzi visos politikas izstrādāšanas, pārvaldības un īstenošanas aspektos. Jāņem vērā nepieciešamā informācija un publicitāte, lai nodrošinātu visu dalībnieku iesaistīšanu valsts stratēģiju sagatavošanā un vēlākajos to īstenošanas posmos.

3.6. Kopienas instrumentu savstarpējā papildinātība

Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes

Jāveicina strukturālās, nodarbinātības un lauku attīstības politikas sinerģija. Šajā sakarā dalībvalstīm jānodrošina to pasākumu papildinātība un saskaņība noteiktā teritorijā un noteiktā darbības jomā, ko finansē Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Kohēzijas fonds, Eiropas Sociālais fonds, Eiropas Zivsaimniecības fonds un Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai. Valsts stratēģiskajā pamatprincipu kopumā/valsts stratēģiskajā plānā būtu jānosaka galvenie principi, kas attiecas uz dažādu fondu atbalstīto pasākumu robežlīnijām un koordinēšanas mehānismiem.

⁽¹⁾ Prezidentvalsts secinājumi, Eiropas Padomes sanāksme Briselē (2004. gada 25. un 26. martā).

⁽²⁾ Prezidentvalsts secinājumi, Eiropas Padomes sanāksme Briselē (2005. gada 22. un 23. martā).

⁽³⁾ OV L 242, 10.9.2002., 1. lpp.

Investīcijām infrastruktūrā pamatprincips varētu būt intervences apjoms. Piemēram, investīcijām transportā un citās infrastruktūrās dalībvalstu, reģionālā vai apakšreģionālā mērogā jāizmanto kohēzijas politikas instrumenti, savukārt vietējā mērogā labāk izmantot 3. asī paredzētos pamatpakalpojumu pasākumus, tādējādi nodrošinot saikni starp vietējo un reģionālo līmeni.

Kas attiecas uz cilvēkkapitāla attīstību, atbalsts saistībā ar lauku attīstību ir paredzēts lauksaimniekiem un citiem ekonomikas dalībniekiem, kas iesaistīti lauku ekonomikas dažādošanā. Lauku apvidu iedzīvotāji varētu saņemt atbalstu kā daļu no integrētās, augšupvērstās pieejas. Darbības šajās jomās jāveic pilnīgā saskaņā ar Eiropas Nodarbinātības stratēģijas mērķiem, kas izklāstīti Izaugsmes un darba vietu integrētajās pamatnostādnēs, un saskaņā ar pasākumiem, ko veic atbilstīgi Lisabonas procesa valsts reformu programmām. Darba programma "Izglītība un mācības 2010" cenšas sasniegt tos Lisabonas stratēģijas mērķus, kas saistīti ar izglītību un mācībām. Mūžizglītība ir šīs programmas uzmanības lokā, tā attiecas uz visiem izglītības un mācību līmeņiem un veidiem, tostarp lauksaimniecības, mežsaimniecības un lauksaimniecības pārtikas nozari.

4. ZIŅOJUMU SNIEGŠANAS SISTĒMA

Regulā (EK) Nr. 1698/2005 paredzēta Kopienas un valsts līmeņa stratēģiju mērķtiecīga uzraudzība. Progresa ziņojumu pamatā būs vienota uzraudzības un izvērtēšanas sistēma, ko izveidos sadarbībā ar dalībvalstīm.

Sistēma nodrošinās ierobežotu skaitu vienotu rādītāju un vienotas metodes. To papildinās katrai programmai raksturīgie rādītāji, kas nepieciešami, lai atspoguļotu katras programmas sfēras specifiku.

Vienoto rādītāju kopums ļaus summēt rezultātus un efektivitāti ES mērogā un palīdzēs novērtēt panākumus Kopienas prioritāšu sasniegšanā. Sākumposma rādītāji, kas noteikti plānošanas laikposma sākumā, ļaus novērtēt sākotnējo situāciju un veidot pamatu programmas stratēģijas tālākai attīstībai.

Tiks veikta pastāvīga novērtēšana, kas aptvers programmas līmeņa iepriekšējo novērtējumu, vidusposma novērtējumu un pēcnovērtējumu, ka arī citas novērtēšanas darbības, ko uzskatīs par lietderīgām, lai uzlabotu programmas pārvaldību un efektu. Līdztekus tam tiks veikti Kopienas līmeņa tematiskie pētījumi un sintēzes novērtēšana, kā arī dažādi pasākumi, lai pilnveidotu Eiropas lauku attīstības tīklu kā atbalsta platformu informācijas apmaiņai un resursu palielināšanai saistībā ar novērtējuma pasākumiem dalībvalstīs. Daloties informācijā par labu praksi un novērtējuma rezultātiem, iespējams būtiski veicināt lauku attīstības efektivitāti. Šajā sakarā Eiropas tīklam jābūt galvenajam kontaktu veicinātājam.